

1800-tallet på vrangen (1-8)

Tema: Dansk
kulturhistorie
Fag: Dansk og historie
Målgruppe:
Ungdomsuddannelser

QR-kode

Fører til
posten i
mitCFU

Faglige kategorier
(Max. 3)

Tv-serie i 8 afsnit: DR2, 18.03.2007-06.05.2007, 40 min. pr. afsnit.

Billedet er fra Tv-serien.

Faglig relevans/kompetenceområder

Serien vil være relevant i forbindelse med litteraturlæsning i dansk.

Ideer til undervisningen

1800-tallet på vrangen

- en krønike om 1800 tallets kunst og kulturhistorie sat ind i en social og politisk sammenhæng.

Serien er en kulturhistorisk rejse gennem et århundrede, hvor der blev vendt op og ned på stort set alt, som tænkes kan... Et århundrede der fostrede yderpoler som Oehlenschläger og Brandes og bød på nederlag på nederlag for en plaget nation, men heldigvis også på opsving og sejre.

Igennem serien fortælles århundredets kulturhistorie ud fra en synsvinkel, der veksler mellem det "store" individs og historiens sociale og politiske realiteter. Tilrettelæggeren har valgt at fortælle århundredets kulturhistorie gennem et omfattende billedmateriale vekslede med dramadokumentariske klip, det hele

bundet sammen af en synlig og indsigtsfuld fortæller, der bevæger sig rundt i de miljøer, hvor historien udspillede sig.

Hvert afsnit giver en kort og præcis, men selekteret gennemgang af 1800-tallets kulturhistorie i Danmark. Kulturbegrebet skal i denne sammenhæng forstås bredt, som litteratur, arkitektur, musik, teater og kulturpolitik, med baggrund i tidens sociale og politiske forhold. Vægtningen i de enkelte afsnit varierer, således at det enkelte afsnit fremhæver de væsentligste eller mest markante kulturelle aftryk i perioden, oftest bundet op på en eller flere store kulturpersonligheder eller begivenheder.

De enkelte afsnit kan primært indgå i danskundervisningen som et supplement til den litteraturhistoriske tilgang. Men vil også kunne anvendes i historieundervisningen som supplement.

En kronologisk gennemgang af 1800-tallets litteratur - og mere bredt kultur - kan starte med visningen af det aktuelle afsnit, hvorefter man kan fokusere på periodens forfattere. I alle afsnittene er der en eller flere forfattere, der "bærer" store del af afsnittet. De fleste af disse forfattere er kanonforfattere og er en del af kanon-listen for dansk på de gymnasiale uddannelser. De kanonforfattere, der optræder som "hovedpersoner" i serien er: Adam Oehlenschläger, N.F.S. Grundtvig, H.C. Andersen, St.St. Blicher, Herman Bang og Henrik Pontoppidan. Af andre forfattere der omtales i serien, kan bl.a. nævnes: Søren kirkegaard, Mathilde Fibiger, J.P. Jacobsen, Henrik Ibsen, Holger Drachmann, Amalie Skram, Sophus Clausen og Johannes Jørgensen. Serien og de enkelte afsnit kan derfor bruges både som periodeintroduktion og forfatterintroduktion på samme tid. Anvendt på denne måde kan serien aflaste og supplere - ikke afløse - de mere teksttunge periodeintroduktioner.

Serien kan selvfølgelig bruges på hele eller dele af århundredet, da hvert afsnit står uafhængigt af de andre.

De enkelte afsnit vil også kunne anvendes som introduktion til periodelæsning: romantikken, romantismen, det moderne gennembrud etc.

Herunder følger en kort introduktion til hvert afsnit:

1. Guld, hor og romantik, 1800-1814.

Det handler om provoer, genier, bohemer, revolutionære.

Om stor kunst, erotik og armod.

Det handler om skabelsen af det moderne Danmark!

På den ene side lider nationen det ene nederlag efter det andet og skrumper voldsomt ind.

På den anden side er det en enestående blomstringstid indenfor kunst, åndsliv og videnskab.

Vi viser alle facetterne og vender vrangen ud på 1800 tallet.

2. Gud, konge og politistat, 1814-1830.

Danmark er gået statsbankerot og har tabt Norge. Samtidig strammer kong Frederik d. 6. grebet om danskerne. Enevælden tolerer ikke kritik og tyr gerne til tortur og censur. N.F.S. Grundtvig får mundkurv på. Han er en havkat i hyttedefadet og rager uklar med alle. I 20erne ser han lyset og begynder for alvor

at indkredse sine idéer om kirken, skolen og fædrelandet. Idéer som vi diskuterer den dag i dag.

3. Grimme ællinger og forbudte drifter, 1830-1840.

H.C. Andersen er vores mest berømte dansker! Odensdrengen betragtede sit liv som et eventyr, men hans fattige opvækst sad altid i ham. Han havde et forskruet forhold til seksualitet og var ekstremt bekræftelseshungrende, Vi følger ham i 1830'erne, hvor han finder sit kald som eventyrdigter. Det er en tid, hvor kun få grimme ællinger springer ud som svaner. Det kongelige teater er både talerstol og underholdningstempel og hr. og fru Heiberg hersker enerådigt. Biedermeier kulturen blomster. Det nye borgerskab dyrker hverdagen og det nære liv i stuerne.

4. Dandyer, demokrati og forlystelsessyge, 1840-1850.

Enevælden er ved at miste grebet om nationen. Udviklingen er som et af de nye damplokomotiver: Det hvæser og buldrer derudaf. Der tales politik som aldrig før, og grundloven lyser op forenden af tunnelen. Samtidig åbner Tivoli - et gigantisk forlystelsescenter for rig og fattig. En ny tidsalder venter lige om hjørnet. Søren Kierkegaard interesserer sig mere for 'hin enkelte' end for masserne. På sine daglige ture i København tænker han store tanker. Dengang som nu formåede den sære, ensomme mand at vække stor opmærksomhed.

5. Krig, kolera og forhadte kvinder, 1850-1864.

Danmark er i krig med Tyskland, men som en anden David mod Goliat vinder vi Slaget ved Isted. Nationen svulmer over af fædrelandskærlighed. Samtidig er demokratiet ved at blive indført - men kun for de privilegerede! Kvinder har ingen adgang. Nogle få kvinder sætter sig op mod de gældende normer - til stor forargelse! Blandt dem er grevinde Danner, som gifter sig med selveste kongen og forfatterinden Mathilde Fibiger. Med en skandaleroman sparker hun gang i debatten om kvinders rolle i samfundet. Koleraen hænger blandt høj og lav. København er som en rådden frugt. Men nu skal voldene rives ned og byen renses ud!

6. Kulturkamp, kapitalisme og bordelromaner, 1864-1880.

Landet er tynget af sorg. Krigen mod Tyskland er tabt og nederlaget ved Dybbøl er et stort åbent sår. Samtidig buldrer samfundsudviklingen af sted for fuld damp. Og problemer sættes under debat! George Brandes er tidens største debattør, samfundskritiker og kvindecharmør. Han rusker op i den danske præstegårdsmentalitet. Nu skal tabuer brydes. Brandes åndsfælle J.P. Jacobsen vækker voldsom forargelse med sin 'bordelroman' Marie Grubbe! Også naturvidenskabsmændene ændrer vores opfattelse af verden. Og Gud! Alt imens vokser uligheden og kapitalismen gør sit indtog. Industrimagnater som C.F. Tietgen tjener fedt på industrialiseringen. Andre lever under slavelignende forhold.

7. Revolutionsdrømme, realisme og dobbeltmoral, 1880-1890.

Revolutionen lurer lige om hjørnet. Både i Politiken, politikken og i kunsten. Romantikken er lagt i graven. Nu skal det handle om samfundets skyggesider! Forfatteren Henrik Pontoppidan fører an. Han stiller skarpt på elendighed, råddenskab og hykleri. På Skagen er der gang i malerpenslerne. Her lever bohemer, kunstmalere og digtere det søde liv. Imens er demokratiet sat ud af

funktion. Kunstnere og intellektuelle blander sig i samfundsdebatten - blandt andet i den nye kulturradikale avis Politiken. Ikke mindst sædelighedsfejden sætter sindene i kog: kvinders seksualitet og samfundets dobbeltmoral diskuteres nu offentligt!

8. Klunkestil, navlepilleri og nye tider, 1890-1900.

Århundredet er ved at rinde ud. Klunkestilen hersker og den nye overklasse udstiller al sin rigdom og kaster sig ud i et orgie af kvaster og frynser og pyntegenstande. Forfatteren Herman Bang lever det overfladiske liv på storbyens cafeer og er udsat for en massiv klapjagt på grund af sin homoseksualitet. Men det er også tid til selvransagelse og nye fremtidsdrømme. Kunstnerne vender sig indad og dyrker sjæl og ånd. Arbejderne drømmer til gengæld om et nyt og mere retfærdigt samfund. Det lysner forude!

Supplerende materialer

Alle nedenstående er titler på serier/udsendelser om litteratur og forfattere, der kan streames via CFU:

- Store tanker & trange tider (1-4) – en fortælling om GuldalderDanmark 1800-1850
- Litteraturens åsteder
- Grundtvig (Danskernes akademi)
- Romantikken (Engelsk dokumentar)

Derudover kan henvises til <https://forfatterweb.dk/>